

Vidurinio ugdymo bendroji programa

Etninės kultūros ugdymas

PROJEKTAS

2011-11-07

(tekstas neredaguotas)

TURINYS

I. Bendrosios nuostatos

II. Tikslas, uždaviniai, struktūra

III. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

IV. Mokinių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas

Projektą parengė:

dr. Dalia Urbanavičienė, dr. Gaila Kirdienė (vadovės)

dr. Laima Anglickienė

Loreta Lichtarovičienė

dr. Dalia Senvaitytė

Pastabas teikė:

Nijolė Balčiūnienė

Omutė Drobeliene

dr. Vita Ivanauskaitė-Šeibutienės

dr. Jonas Jakaitis

Virginijus Jocys

dr. Austė Nakienė

hab. dr. Nijolė Laurinkienė

Irma Neseckienė

Gintaras Songaila

dr. Krescencijus Stoškus

Algirdas Svidinskas

dr. Rasa Šaknienė

dr. Žilvytis Šaknys

dr. Daiva Vyčiniene

dr. Aušra Žičkienė

I. Bendrosios nuostatos

1.1. Programos paskirtis

1.1.1. Etninės kultūros vidurinio ugdymo bendroji programa (toliau – Programa) papildo Vidurinio ugdymo bendrąsias programas (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 26 d. įsakymu Nr. V-269) ir yra jų dalis, padedanti įgyvendinti Bendrosiose programose keliamus tikslus. Programa apibrėžia etninės kultūros kaip mokomojo dalyko tikslus ir uždavinius, struktūrą, integravimo galimybes, ugdymo gaires, nurodo tinkamos mokymuisi aplinkos ypatybes, nustato turinio apimtį, mokinių pasiekimus, pateikia pasiekimų vertinimo pagal lygius kriterijus. Programoje vartojamų sąvokų apibrėžimai pateikti Priede Nr. 1.

1.1.2. Etninės kultūros ugdymas 11-12 (III-IV gimnazijų) klasėse padeda ugdyti bendrąsias kompetencijas, tautos kultūrine patirtimi grindžiamą kūrybiškumą, tautinę ir pilietinę savimonę, pagarbą tradicinėms dorovės normoms, gyvenamajai aplinkai ir Lietuvai, šeimai, bendruomenės ir tautos paveldėtoms tradicijoms, kitų tautų kultūrinėms vertybėms.

1.1.3. Programa gali būti įgyvendinama mokyklose lietuvių arba tautinės bendrijos mokomąja kalba, taip pat neformaliojo ugdymo įstaigose.

1.2. Programos įgyvendinimo modeliai

Programos įgyvendinimo modeliai gali būti įvairūs:

1.2.1. Pasirenkamasis etninės kultūros dalykas 11-12 klasėms;

1.2.2. Pasirenkamieji etninės kultūros moduliai 11-12 klasėms (modulių apimtį priklauso nuo skiriamų valandų skaičiaus), pavyzdžiui: *Kalba ir etninė kultūra, Menai ir etninė kultūra, Technologijos ir etninė kultūra, Etninė kultūra ir socializacija* (modulius sudarančių teminių sričių pavyzdžius žr. Priede Nr. 2);

1.2.3. Programos integravimas į įvairius mokomuosius dalykus, pasirenkant iš Programos ne mažiau kaip po 7 temines sritis kiekvienam koncentrui ir pagal jas suplanuojant integruotas pamokas, vedamas vieno, dviejų ar daugiau dalykų mokytojų (integravimo pagal temines sritis pavyzdžius žr. Priede Nr.3);

1.2.4. Integruojant etninę kultūrą į visus dalykus ir į daugelį mokyklos gyvenimo sričių, kai aktualios etninės kultūros temos nagrinėjamos ne tik per dalykų pamokas, bet ir neformaliojo ugdymo srityje, mokyklos bendruomeniniame gyvenime (pvz., įgyvendinant mokyklos pasirinktą sustiprinto etnokultūrinio ugdymo kryptį ar tam tikrą projektinę veiklą);

1.2.5. Etninės kultūros įgyvendinimas neformaliojo ugdymo srityje, kai etninės kultūros kolektyvų vadovai (folkloro ansamblių, klubų, amatų būrelių ir kt.), neformaliojo ugdymo įstaigų pedagogai įgyvendina Programos *Etnokultūrinės raiškos* veiklą, ją pagal galimybes papildydami pasirinktomis *Etnokultūros vertybių bei reiškinių pažinimo ir vertinimo* veiklos srities temomis;

1.2.6. Mokykla gali planuoti etninės kultūros ugdymo srautines paskaitas.

II. Tikslas, uždaviniai, struktūra

2.1. Tikslas

Etninės kultūros ugdymo vidurinėje mokykloje tikslas – ugdyti asmenybę, turinčią brandžią tautinę savimonę ir savigarbą, gebėjimus ir nuostatas puoselėti artimiausios aplinkos, savo šalies ir kitų tautų kultūrą, pasaulio paveldą, suvokiančią etninės kultūros visumą ir jos santykį su dabartimi, kultūrų įvairovę.

2.2. Uždaviniai

Siekama, kad mokiniai:

- jaustų pagarbą iš kartos į kartą paveldėtoms vertybėms, domėtusi etninės kultūros raida;
- suvoktų etninės kultūros gyvybingumą ir nuolatinį atsinaujinimą, gebėtų išvelgti papročių įtaką dabartiniam gyvenimui;
- naudotų etnokultūrinės žinias ir gebėjimus kūrybiškai taikydami savo šeimos ir bendruomenės gyvenime, visuomeninėje veikloje;

- suvoktų ir pripažintų kultūrų įvairovę kaip vertybę, tuo pačiu gebėtų tinkamai reprezentuoti savo tautos kultūrą;
- gilintų ir sistemintų savo žinias apie etninę kultūrą, suvoktų tautos kultūros visumą ir dabartinę raišką, kartu ir save kaip tos kultūros atstovą;
- gebėtų analizuoti svarbiausių tradicijų kilmę ir prasmę, jų sąsajas ir savitumą lyginant su kitų tautų papročiais.

2.3. Struktūra

2.3.1. Etninės kultūros ugdymas vidurinėje mokykloje yra kompleksiškas, apimantis teorinį pažinimą ir praktinių gebėjimų ugdymą. Programą sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos šios **veiklos sritys**:

- **Etninės kultūros reiškinių pažinimas, visumos suvokimas ir vertinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje** yra ugdomosios veiklos sritis, skirta mokinių pažinimo, suvokimo ir vertinimo gebėjimų ugdymuisi – atpažįstant etninės kultūros apraiškas ne tik praeities, bet ir šiuolaikinėje kultūroje, suvokiant jų tęstinumą ir kaitą, tiriant, analizuojant ir vertinant skirtingų kultūrų panašumus ir skirtumus, susipažįstant su etninės kultūros globa bei paveldo apsauga Lietuvoje ir pasaulyje.

- **Etnokultūrinė raiška** skirta mokinių praktinių gebėjimų ugdymuisi (tradicinio dainavimo, šokimo, muzikavimo, pasakojamosios tradicijos, tarmių, tradicinių amatų, etnokultūrinių švenčių organizavimo, papročių pritaikymo praktikai, etnokultūrinių projektų rengimo ir įgyvendinimo). Taikant įgytas žinias bei su(si)formuotas nuostatas, etnokultūrinė raiška padės įgyvendinti įvairius tiek tradicinius, tiek savitai interpretuotus kūrybinius darbus. Ši veiklos sritis skatina saviraišką, kūrybiškumą bei visuomeniškumą, sudaro galimybes pritaikyti įgytus gebėjimus ir inicijuoti etnokultūrinę raišką asmeniniame, šeimos, bendruomeniniame ir visuomeniniame gyvenime.

2.3.2. Numatomoms ugdomosios veikloms įgyvendinti Programoje aprašytos etninės kultūros **teminės sritys**:

- Etninės kultūros samprata;
- Tradicinė pasaulėžiūra, mitologija ir religija;
- Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos;
- Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas;
- Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai;
- Etnografiniai regionai;
- Kultūrinis kraštovaizdis ir tradicinė architektūra;
- Kalendorinės šventės ir papročiai;
- Tradiciniai amatai, verslai ir darbai;
- Archeologinis ir tautinis kostiumas;
- Liaudies kūryba;
- Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa.

2.3.3. Etninė kultūra prisideda prie **bendrujų kompetencijų ugdymo**. Labiausiai ji padeda siekti **kultūrinės** kompetencijos – skatinant sąmoningą, atsakingą ir kūrybingą mokinių dalyvavimą etninės kultūros procesuose, artimiausios aplinkos ir šalies etninės kultūros, pasaulio paveldo puoselėjimą. Su kultūrine kompetencija glaudžiai susijusi *iniciatyvumo ir kūrybingumo* kompetencija, kurią mokiniai ugdo etnokultūrinėje raiškoje rodydami iniciatyvą ir kūrybiškai taikydami žinias bei gebėjimus, inicijuodami etnokultūrinius renginius, projektus ir juos įgyvendindami. *Socialinė pilietinė* kompetencija ugdoma padedant mokiniams suvokti savo vaidmenį puoselėjant etnokultūrinės vertybes, šalies ir pasaulio paveldą, pažinti kultūrų įvairovę, skatinant toleranciją, aktyvų dalyvavimą bendruomenės gyvenime, ugdant meilę tėvynei. *Pažinimo* gebėjimus mokiniai parodo ieškodami informacijos apie etninę kultūrą, ją nagrinėdami, keldami su etnine kultūra susijusius klausimus ir problemas, ieškodami pagrįstų atsakymų ir problemų sprendimų. *Komunikavimo* gebėjimus mokiniai parodo tinkamai vartodami etnokultūrinės sąvokas, pokalbiuose ir diskusijose sklandžiai, argumentuotai pagrįsdami savo nuomonę apie etninės

kultūros reiškinius bei vertybes, bendraudami ir bendradarbiaudami etnokultūrinėje veikloje remdamiesi tradicijomis ir jų pažinimu. *Mokėjimo mokytis* kompetenciją mokiniai ugdo savarankiškai apmąstydami etninės kultūros mokymosi procesą, keldami mokymosi tikslus, taikydami įvairias sau tinkamas strategijas, pasirinkdami ir naudodami tinkamas priemones. *Asmeninę* kompetenciją mokiniai parodo pozityviai mąstydami pasinaudojant liaudies išmintimi.

2.3.4. Šalia bendrųjų kompetencijų ugdoma ir **dalykinė kompetencija**. Ją įgydami mokiniai gebės suvokti tautos kultūros savitumą, sąsajas su kitomis kultūromis, supras tradicinių papročių, apeigų, simbolių ir kitų etninės kultūros reiškinių kilmę, paskirtį, prasmę bei svarbiausias ypatybes, gebės kūrybiškai pritaikyti etninės kultūros žinias ir gebėjimus įvairiose gyvenimo srityse bei puoselėjant paveldą, sustiprins tautinę savimone, patriotines, pilietines ir tolerancijos kitoms kultūroms nuostatas. Dalykinė kompetencija apima:

- **etnokultūrinių vertybių ir procesų pažinimą, interpretavimą bei vertinimą** (ugdomas gebėjimas apibūdinti įvairių etnokultūrinių vertybių kilmę, prasmę ir svarbiausias ypatybes, etnokultūrinių reiškinių ir jų raidos Lietuvoje išmanymas, visumos suvokimas, gebėjimas lyginti su atitinkamais kitų šalių etnokultūriniais reiškiniais, gebėjimas išsakyti argumentuotą nuomonę apie matytus etnokultūrinius reiškinis, kritiškai vertinti šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinis, suvokti vertybes);

- **tautinės savimonės ir pagarbos kitų tautų kultūrai puoselėjimą** (ugdomas domėjimasis savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būkle, siekis jas išsaugoti ir tęsiant kūrybiškai plėtoti, kryptingas savo tautos tradicijų puoselėjimas šeimoje, bendruomenėje ir visuomenėje, asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimas siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautą, pagarbos ir tolerancijos savo tautos bei kitų tautų kultūrų reiškiniais demonstravimas);

- **etnokultūrinę raišką** (tobulinami sakinio, muzikinio, šokamojo, vaidybinio ir žaidybinio folkloro atlikimo gebėjimai, tradicinių amatų pažinimas ir gebėjimas praktiškai panaudoti teorines žinias, pritaikyti papročius puoselėjant gamtą ir gyvenamąją aplinką, per šeimos ir kalendorines šventes, ruošiant maistą, puoselėjant sveikatą, dalyvaujant įvairiuose etnokultūrinuose mokyklos, vietos bendruomenės ar visuomenės renginiuose, juos organizuojant ir kuriant scenarijus; taip pat ugdomas gebėjimas kurti ir įgyvendinti etnokultūrinius projektus).

III. Programos įgyvendinimas: integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka

3.1. Integravimo galimybės

Etninė kultūra dėl savo visaapimančio pobūdžio pasižymi išskirtiniu integralumu, todėl svarbu išnaudoti visas tarpdalykinės integracijos galimybes. Savo turiniu, tikslais ir uždaviniais, gebėjimų ugdymui(si) skirtomis veiklomis etninė kultūra daugiau ar mažiau siejasi su visais mokomaisiais dalykais. Ryškiausiomis sąsajomis su etnokultūrinio ugdymu pasižymi šie mokomieji dalykai:

Dorinis ugdymas. Etnokultūrinis ugdymas atitinka dorinio ugdymo tikslus ir uždavinius – padėti išugdyti brandžią tautinę savimone ir savigarbą turinčią asmenybę, gebančią orientuotis pasaulėžiūrinėje ir kultūrinėje visuomenės įvairovėje, kurti pozityvius, tolerantiškus, atsakingus santykius su kitais, plėtoti kultūrinį sąmoningumą remiantis tautos ir žmonijos išmintimi, puoselėti savo šalies ir vertinti kitų tautų kultūrą. Dorinio ugdymo *Filosofinės etikos* modulis atveria platų akiratį nagrinėti etninės kultūros sampratą ir reikšmę Lietuvos, Europos ir pasaulio kontekste remiantis įvairių amžių ir šiuolaikinių mąstytojų filosofiniais požiūriais. *Šeimos etikos* modulis glaudžiai siejasi su žmogaus gyvenimo ciklo, svarbiausių jo tarpsnių, skirtingų lyčių bendravimo, draugystės, meilės, vedybų apeigų ir kitų švenčių, santuokinio gyvenimo, vaikų auklėjimo šeimoje tradicijų nagrinėjimu. *Profesinės etikos* modulis sudaro sąlygas pažinti ir lyginti senuosius darbo papročius, tradicinius amatus ir verslus, koks buvo darbo organizavimas ir pasiskirstymas darbais, apibūdina dabartines jaunimo profesijų pasirinkimo galimybes. *Etikos ir kino* modulis parankus mokiniams vaizdingai pristatyti etninės kultūros vertybes, kultūrinį kraštovaizdį, liaudies kūrybą, tradicinį žmogaus santykį su gamta ir įvairių kultūrų etiketo formas. Tikybos mokymas susijęs su

etnei kultūrai svarbiais krikščioniškosios pasaulėjautos aspektais, tikėjimo ir religijos raidos tyrimais, tradicine mirties ir pomirtinio pasaulio samprata, kalendorinių švenčių tradicijomis, kryždirbystės ir religinio meno paveldo puoselėjimu. Per tikybės ir religijotyros pamokas mokiniai gali susipažinti su Lietuvoje veikiančių tradicinių religinių bendruomenių gyvenimo ypatumais, taip pat su kitų kultūrų, pasaulio religijų istorijos ir naujausios raidos kontekstu, religijų išpažinėju pažiūromis, dvasinėmis ir etninėmis kultūros vertybėmis.

Lietuvių kalba ir literatūra, gimtosios kalbos. Etninė kultūra tiesiogiai siejasi su lietuvių kalbos, gimtosios kalbos pažinimu, nacionalinės literatūros suvokimu. Tautą jungia bendra kalba, kurios įvairovė atsispindi tautos kūryboje, tam tikrų reiškinių ir vertybių įvardijimuose, tarmėse, papročiuose ir apeigose. Tautos etninės kultūros ir tautos kalbos ugdymas turi bendrą tikslą – formuoti asmenybę, gebančią gimtąja kalba perimti kultūros paveldą ir gyvąją tradiciją, kurti tautos kultūrai svarbias vertybes, reikšti savosios egzistencijos prasmę. Nacionalinės literatūros pažinimas pradedamas nuo tautosakos, kurios kūrybiniai principai, įvaizdžiai, ženklai ir kitos ypatybės įkvepia grožinę literatūrą, daro įtaką profesionaliajai kūrybai.

Istorija. Etninės kultūros pažinimas padeda geriau suprasti tautos kultūros, bendruomeninio ir socialinio gyvenimo istoriją, pažinti įvairių jos aspektų kaitą, skirtingus bruožus atskirais laikotarpiais (kultūrinio kraštovaizdžio ir tradicinės architektūros, ūkinės veiklos, tradicinės aprangos, kulinarinio paveldo, liaudies kūrybos ir kitų vertybių), taip pat giliau suvokti tautinės savimonės raidą, sąsajas su kitomis kultūromis, pastebėti bendrus dėsningumus. Istorija padeda atskleisti etninės kultūros kitimo tendencijas kaip Europos ir pasaulio tautų kultūros istorinio sąlygotumo, kintamumo ir tęstinumo išraišką.

Gamtamokslinis ugdymas. Gamtos mokslus ir etninę kultūrą sieja mokinių supratimo apie žmogų ir pasaulį formavimas, atsakomybės ir pagarbos gamtai ugdymas. Iš kartos į kartą užkoduotomis formomis perduotas pasaulio aiškinimas, dangaus šviesulių įvaizdžiai, pasaulio modelio erdvinę ir laikinę struktūrą išreiškiantys ženklai išvelgiami audinių, drožinių, velykinių margučių ornamentuose, tautodailėje, tautosakoje ir kitoje liaudies kūryboje. Toks pasaulio atspindėjimas ir aiškinimas dažnai buvo susietas su tikėjimu. Nuo pat savo ištakų gamtos mokslai pasaulį aiškina objektyvių duomenų ir faktų kalba, todėl etninės kultūros ir gamtos mokslų integravimas turi būti labai apgalvotas. Etninė kultūra gali būti pasitelkiama siekiant mokinius sudominti ir parodyti, kad žmonės nuo seno bandė kuo daugiau sužinoti apie save ir supantį pasaulį, sukaupti faktus stebint kasmet besikartojančius gyvosios ir negyvosios gamtos sezoninius bei astronominius reiškinius, suvokė žmogaus ir gamtos tarpusavio priklausomybę. Daugelį aplinkosaugos, sveikos gyvensenos, darnaus vystymosi idėjų užuomazgų galima rasti etninėje kultūroje.

Meninis ugdymas. Etninės kultūros integraciniai ryšiai su meno dalykais (muzika, šokiu, daile, teatru) atskleidžia nacionalinio meno ištakas, leidžia giliau suvokti tautos kūrybos savitumą, pagrindinius vaizdinius, simboliką, estetinius idealus, komponavimo principus, kitas kūrybines priemones ir ypatybes. Liaudies kūrybos, kaip nuolat atsinaujinančios ir kartu puoselėjančios tradicijų tąsą, suvokimas skatina ugdytinių kūrybines galias, leidžia perimti ir plėtoti kultūrinį tautos palikimą suprantant ankstesnių kartų indėlį, padeda formuoti asmenybei, kuri gebėtų rūpintis liaudies meno palikimo išsaugojimu.

Technologijos. Etnokultūrinis ugdymas siejasi su technologijų dalyku sudarant mokiniams galimybes pažinti tautodailę, tradicinius amatus, verslus ir darbus, įvairialypį ūkinės veiklos paveldą, puoselėti vertybines nuostatas, elgesio kultūrą ir tradicijas. Praktinis tradicinių patiekalų ruošimo ir stalo padengimo, tradicinių dirbinių gaminimo gebėjimų ugdymas leidžia mokiniams įgyti naudingos darbinės patirties, kuri galėtų pasitarnauti tolimesnėje kūrybinėje ir netgi profesinėje veikloje. Su mitybos papročiais ir kulinariu paveldu siejasi *Turizmo ir mitybos* modulis, su tradiciniais amatais – *Statybos ir medžio apdirbimo* bei *Taikomojo meno, amatų ir dizaino* moduliai, su tradicine apranga – *Tekstilės ir aprangos* modulis.

Kūno kultūra. Etninė kultūra papildo kūno kultūros turinį panaudojant liaudies žaidimus – tokiu būdu didinant etninės kultūros ugdymo(si) prieinamumą, mokiniams sudarant sąlygas išgyventi gyvąją tradiciją ir tautinį tapatumą, skatinant juos burtis į įvairius šių žaidimų (pavyzdžiui,

„Ripkos“) klubus ar komandas. Kūno kultūros programos išplėstinio kurso *Krašto gynybos* modulis turi sąsają su etnokultūrinio ugdymu, nes modulio turinys apima pilietinį, patriotinį ir tautinį ugdymą. Kitas išplėstinio kurso modulis *Neolimpinės sporto šakos* taip pat turi sąsają su liaudies žaidimais. Integruojant į ugdymą sportinius ir judriuosius liaudies žaidimus („Bulvė“, „Trečias bėga“, „Vilkas ir žąsys“, kt.), galima pratutinti kūno kultūros vidurinio ugdymo programą, tuo pačiu puoselėti šių žaidimų tradicijos tęstinumą.

Siauresniais aspektais etninės kultūros ugdymas siejasi su šiais mokomaisiais dalykais:

Užsienio kalbos. Užsienio kalbų mokymasis padeda mokiniams susipažinti su kitų tautų papročiais ir tradicijomis, nustatyti bendrumus ir skirtumus, ugdyti pagarbą ir toleranciją kitoms kultūroms.

Matematika. Etninę kultūrą su matematika sieja skaičiavimo sistemų kilmė, archajiškų kalendorinių matavimų patirtis, liaudiški matai ir saikai.

Informacinės technologijos. Informacinių technologijų pagalba mokiniai veiksmingiau ir greičiau randa reikiamą informaciją etnokultūrine tema internete, rengia projektus, stebi mokomąją video medžiagą, naudojami skaitmeninėmis mokymo priemonėmis, turi galimybę bendrauti ir bendradarbiauti su kitų tautų atstovais, gauti naudingos informacijos apie kitų tautų tradicijas ir papročius.

Geografija. Etnokultūrinį ugdymą su geografijos dalyku sieja savo krašto, gimtosios ir gyvenamosios vietovės geografinio savitumo, reikšmingų gamtos ir kultūros paveldo objektų pažinimas, tautos etninės kultūros suvokimas ne tik kaip savitos, bet ir kaip daugialypės, praturtintos kaimyninių ir kitų tautų patirtimi.

Neformalusis ugdymas. Etninės kultūros integravimo uždaviniai įgyvendinami ne tik per formalųjį, bet ir per neformalųjį ugdymą. Etninės kultūros pažinimas, jos raiškos gebėjimai bei įgūdžiai įgyjami per įvairią mokinių kultūrinę saviraišką: folkloro ansamblių, būrelių, klubų ir kitų kolektyvų veiklą, etnokultūrinės raiškos gebėjimų tobulinimą neformalaus ugdymo įstaigose, švenčių rengimo praktiką, dalyvavimą seminaruose, etninės kultūros stovyklose, renkant tautosakos ar kitą kraštotyrinę medžiagą ir pan. Vadovaujantis aktyvaus ugdymo(si) metodais, sudaromos įvairios individualios, grupinės ar klasės užduotys bei projektai (pažintinės ekskursijos, susitikimai su liaudies meistras, dainininkais, tautodailininkais, šeimų vakaronės, tradiciniai mokyklos renginiai, kalendorinės šventės, kraštotyrinė veikla, kultūros paminklų tvarkymo talkos ir kt.). Tokiu būdu ugdomi mokinių savarankiškos veiklos bei grupinio bendradarbiavimo gebėjimai.

3.2. Ugdymo gairės

3.2.1. Remdamiesi bendrąja etninės kultūros programa, mokytojai galės lanksčiai planuoti konkrečią ugdymo situaciją atitinkantį etninės kultūros dalyko turinį, atsižvelgdami į etnografinio regiono, mokyklos ir vietos bendruomenių tradicijas, turimas priemones, šalia gyvenančias kitas tautas. Planuojant taip pat svarbu atsižvelgti į mokinių gebėjimus, pasiekimų lygį, etnokultūrinius polinkius ir mokymosi poreikius, mokymo(si) sąlygas, ieškoti etnokultūrinio ugdymo sąsają ir turinio integracijos su įvairiais mokomaisiais dalykais, bendradarbiauti su tų dalykų mokytojais.

3.2.2. Siekiant etninės kultūros tikslų ir uždavinių ypač svarbūs yra ugdymo metodai – tai ne mažiau reikšmingas pedagoginio darbo veiksnys šalia ugdymo turinio. Tačiau negali būti universalus, kiekvienam mokytojui ir mokiniui tinkančio metodo. Mokytojas pagal savo gebėjimus turi rinktis tokius metodus, kurie padėtų geriausiai pasiekti ugdymo tikslų ir uždavinių. Jei jam patogus metodas nepadeda skleisti kiekvieno mokinio individualybei, reikia ieškoti kito, padėsiančio ne tik ugdyti visapusišką žmogų, bet ir pajauti etninės kultūros grožį, reikšmę, tęstinumą ir dalyvavimo etnokultūriniame gyvenime svarbą. Be to, ne visi metodai mokymo požiūriu vienodai vertingi. Mokymo metodą mokytojas turi rinktis tik tiksliau įvertinęs mokinių savybes (amžių, motyvaciją, tautybių skirtumus, ankstesnes etnokultūrinės žinias) ir mokymo tikslus.

3.2.3. Etninės kultūros pamokose neturėtų būti svarbiausias tikslas suteikti kuo daugiau informacijos – per pamoką svarbu ne tik mokyti, bet ir skatinti mokinį ieškoti, diskutuoti, veikti, nebijoti klysti ir taisyti savo klaidų. Kokią temą bepasirinktų, mokytojas turi siekti ne vieno, o

daugiau tikslų. Todėl labai svarbu ne tik taikyti atskirus ugdymo metodus, svarbu juos derinti. Etnokultūriniame ugdyme reikėtų derinti įvairius metodus: aiškinimą, darbą porose ir grupėse, demonstravimą, diskusiją, individualų darbą, darbą kompiuteriu, konkursus, mokymą naudojant vaizdo ir garso įrašus, mokymąsi mokant kitus, parodas, pokalbius, projektinius darbus, savarankiškus darbus, vaidinimus, kūrybines užduotis. Svarbu, kad pasirinkti metodai skatintų mokinių savarankiškumą, loginį mąstymą, aktyvų dalyvavimą ugdymo procese. Etninės kultūros pamokose šalia pažintinių temų lygiavertė turi būti ir etnokultūrinė raiška. Mokytojas etninės kultūros pamokų metu turi stengtis sudominti mokinius taip, kad jie ir neformaliajame ugdyme noriai rinktųsi etnokultūrinę veiklą, taip papildydami ir įtvirtindami tai, ko mokėsi per etninės kultūros pamokas.

3.2.4. Mokinių pasiekimai etninės kultūros srityje, kaip ir religijotyros, kitų socialinių mokslų, turėtų būti vertinami ypač atsargiai ir apgalvotai, nes etninės kultūros objektas – kultūros pažinimas ir vertinimas – yra glaudžiai susijęs su asmenine žmonių patirtimi (artimųjų prisiminimai, moraliniai ir religiniai išsipareigojimai, šalies istorija, šeimos ir bendruomenės vertybės ir t.t.). Ar etninės kultūros dalyko žinias vertinti pažymiu, ar kaupiamuoju balu, turėtų nuspręsti mokykla.

3.4. Mokymosi aplinka

Ugdant mokinių etnokultūrinį mąstymą, plėtojant jų gebėjimus, įgūdžius ir žinias, labai svarbi tinkama emocinė mokymosi aplinka: mokytojo ir mokinio, pačių mokinių tarpusavio bendradarbiavimas ir bendravimas, skatinantis kūrybiškumą, formuojantis vertybinius santykius su kitais žmonėmis, aplinkiniu gyvuoju ir materialiuoju pasauliu.

Etninės kultūros pamokoms gali būti naudojamas ne tik tinkamai įrengtas etninės kultūros kabinetas, bet ir muziejus, biblioteka, informacinis centras, regioninis parkas ir t. t. Svarbu, kad pati aplinka vizualiai pagelbėtų etnokultūriniam ugdymui. Etninės kultūros kabinate be etnokultūrinių vertybių, mokomosios medžiagos, turėtų būti ir vaizdo medžiagos peržiūros įranga, informaciniai leidiniai, vaizdo ir garso įrašai. Fizinė aplinka turi būti pritaikyta įvairių poreikių mokiniams, ji turi būti saugi, estetiška ir funkcionali.

IV. Mokinių pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas

4.1. Mokinių pasiekimai

Šiame skyriuje aprašomi mokinių pasiekimams keliami reikalavimai. Lentelėje pateikiama, kokios turi būti mokinių žinios ir supratimas, kokie ugdomi gebėjimai visoms veiklos sritims. Toliau nurodoma turinio apimtis pagal temines sritis. Skyriaus pabaigoje pateikiamas mokinių pasiekimų lygių požymių aprašas.

I. Etninės kultūros reiškinių pažinimas, visumos suvokimas ir vertinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
<p>Nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • puoselėti savo tautinę savimonę, kultūrą, toleruoti ir branginti kitų tautų kultūras; • vertinti savo tautos kultūros unikalumą, jausti atsakomybę už jos išsaugojimą; • vadovautis tradicinėmis vertybėmis, savo šeimoje ir visuomenės gyvenime puoselėti iki šiol aktualias tradicijas; • suvokti save kaip savo tautos etninės kultūros kūrėją, skleidėją ir puoselėtoją. <p>Esminiai gebėjimai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuoti ir vertinti įvairius etninės kultūros reiškinius bei vertybes, jų pokyčius ir reikšmę šiuolaikinėje kultūroje; • palyginti įvairias senesnes ir naujesnes etninės kultūros formas, savo ir kitų tautų kultūros reiškinius; • puoselėti ir kūrybiškai tęsti tautos kultūros tradicijas. 	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas

Etninės kultūros samprata	
1.1. Analizuoti tautinės (etninės) savimonės ypatumus.	1.1.1. Nurodyti tautų ir etnosų susiformavimą nulėmusias priežastis. 1.1.2. Paaiškinti etninės kultūros ištakas, apibūdinti įtakas, veikusias etninės kultūros formavimąsi. Paaiškinti sąvoką <i>etninė kultūra</i> , tautos ir etninės kultūros ryšį. 1.1.3. Bendrais bruožais nusakyti dvasinę ir materialinę tautos kultūrą (nematerialųjį ir materialųjį kultūros paveldą). 1.1.4. Aptarti lietuvių etninės kultūros sąsajas su kaimu, valstietija, taip pat su dvarais, miesteliais, miestais, kitų šalių kultūromis.
1.2. Vertinti įvairias tradicijas veikiančias įtakas. Diskutuoti etninės kultūros tęstinumo poreikio ir galimybių klausimais, pateikti siūlymų, kaip plėtoti etninės kultūros reiškinius savo bendruomenėje.	1.2.1. Pateikti etninės kultūros kitimo ir atsinaujinimo pavyzdžių. 1.2.2. Palyginti sąvokas <i>tradicija</i> ir <i>inovacija</i> , <i>kultūrinė asimiliacija</i> , <i>daugiakultūriškumas</i> , <i>kultūrinis sinkretizmas</i> , nurodyti jų santykį. 1.2.3. Nusakyti etninių tradicijų kaitą veikiant socialiniams, vertybiniais, ekonominiams, politiniams, kultūriniais pokyčiams, santykiams su kitomis kultūromis, globalizacijai ir pan. 1.2.4. Pateikti etninės kultūros integravimo(si) į šiuolaikinę kultūrą pavyzdžių. 1.2.5. Nusakyti etninės kultūros santykį su masine ir profesionaliaja kultūromis.
Pasaulėžiūra, mitologija ir religija	
1.3. Analizuoti ir vertinti tradicinę pasaulėžiūrą, mitologijos ir religijos reiškinius. Interpretuoti tradicinės pasaulėžiūros atspindžius, mitinius įvaizdžius pavelde (apeigose, tautosakoje, architektūroje, tradiciniuose dirbiniuose, tautodailėje ir kt.) ir profesionaliajame mene (dailėje, kine, muzikoje, šokio mene ir kt.).	1.3.1. Panaudojant mitologijos šaltinius ir šiuolaikinių mokslo tyrimų rezultatus apibūdinti veiksniai, darančius įtaką pasaulėžiūros formavimuisi, mitologijos ir religijos raidai. 1.3.2. Pateikti mitinių vaizdinių apie pasaulio sukūrimą ir jo sandarą pavyzdžių, paaiškinti jų prasmę, požiūrį į žmogaus santykį su gamta. 1.3.3. Apibūdinti tradicinę dangaus šviesulių poveikio gamtai ir žmonėms sampratą. 1.3.4. Paaiškinti pomirtinio gyvenimo sampratą senojoje baltų pasaulėžiūroje, aptarti „Sovijaus mitą“.
1.4. Palyginti baltų ir kitų pasirinktų kultūrų ar tautų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos ypatybes.	1.4.1. Apibūdinti baltų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos ypatybes lyginant su kitų kultūrų palikimu. 1.4.2. Konkrečiais pavyzdžiais iš ankstyvesnio ir dabartinio laikmečio iliustruoti baltų tikėjimo ir krikščionybės persipynimo etninėje kultūroje reiškinius.
Žmogaus gyvenimo ciklo tarpniai ir apeigos	
1.5. Analizuoti žmogaus gyvenimo ciklą, svarbiausius jo tarpnius ir apeigas.	1.5.1. Apibūdinti svarbiausius žmogaus gyvenimo etapus nuo kūdikystės iki senatvės. 1.5.2. Nurodyti skirtingų amžiaus tarpnių palyginimus tautosakoje ir kitoje liaudies kūryboje.
1.6. Palyginti jaunystės ir vedybinio amžiaus sampratą tradicinėje bendruomenėje ir šiuolaikiniu jaunimo gyvenime.	1.6.1. Apibūdinti jaunimo bendravimo papročius ir brandos apeigas, jų regioninius, kultūrinius savitumus ir kaitą. 1.6.2. Nurodyti jaunimo vaidmenį bendruomeniniuose papročiuose ir apeigose.

<p>1.7. Analizuoti vedybų papročius, apeigas, tautosaką ir muzikinį folklorą palyginant savo ir kitų tautų vedybinius papročius, nagrinėjant senųjų tradicijų tęstinumą ar transformacijas šiuolaikinėse vestuvėse.</p>	<p>1.7.1. Pateikti vedybų papročių ir apeigų pavyzdžių, paaiškinti jų tiesiogines ir simbolines prasmes. 1.7.2. Apibūdinti regioninius vestuvių papročių ir folkloro savitumus. 1.7.3. Palyginti savo tautos ir pasirinktų kitų tautų vedybų papročius, folklorą. 1.7.4. Aprašyti, kaip tradicijos gyvuoja šiuolaikinėse vestuvėse, nagrinėjant papročių, apeigų eigos, paskirties ir prasmės išlaikymą arba pokyčius, transformacijas, kūrybines naujoves dainose, instrumentinėje muzikoje ir sakytinėje tautosakoje.</p>
<p>1.8. Analizuoti gimtųjų, vardynų, krikštynų, vaikų auginimo papročius tradicinėje bendruomenėje ir jų tąsą bei pokyčius šiuolaikinėje kultūroje.</p>	<p>1.8.1. Apibūdinti gimtųjų, vardynų bei krikštynų papročius ir apeigas tradicinėje bendruomenėje. 1.8.2. Nusakyti krikštavaikių ir krikštatevių santykius, senųjų papročių išlaikymą, pokyčius, transformacijas šiuolaikinėse krikštynose ar vardynose. 1.8.3. Aptarti tradicinės bendruomenės patirtį auginant ir auklėjant vaikus. 1.8.4. Įvertinti vaikams skirtos tautosakos ir folkloro reikšmę vaikų ugdymui.</p>
<p>1.9. Analizuoti tradicinę mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą, palyginti savo ir kitų tautų laidotuvių ir atminų tradicijas.</p>	<p>1.9.1. Apibūdinti tradicinį požiūrį į senatvę, karšatį, mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą. 1.9.2. Nusakyti laidotuvių papročius ir apeigas, muzikinio folkloro ypatybes, atliekamus apeiginius veiksmus, šokius ir žaidimus. 1.9.3. Apibūdinti pasirinktų kitų tautų laidotuvių papročius. 1.9.4. Apibūdinti atminų, kapų priežiūros, lankymo papročius ir jų pokyčius pastaraisiais šimtmečiais.</p>
Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas	
<p>1.10. Svarstyti sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius tradicinėje bendruomenėje, jų svarbą šiandien.</p>	<p>1.10.1. Apibūdinti sveikatos ir ligos sampratas, požiūrį į ligų priežastis, sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius tradicinėje bendruomenėje (pradedant nuo kūdikių priežiūros, maitinimo, prausimo ir kt.). 1.10.2. Nusakyti senuosius ir dabartinius grūdinimosi būdus, tradicinės pirties ypatybes. 1.10.3. Pasinaudojant įvairiais šaltiniais (tautosakos, papročių pavyzdžiais, mokslininkų darbais), nusakyti tradicinės bendruomenės požiūrį į žalingus įpročius. 1.10.4. Aprašyti tradicinius namų švarinimosi papročius, pagrindinius tvarkymosi ir puošybos darbus namuose ir sodyboje prieš svarbiausias kalendorines šventes, senųjų papročių pritaikymo šiuolaikiniame gyvenime galimybes.</p>
<p>1.11. Įvertinti senųjų gydymo būdų, ligonio slaugymo ir lankymo papročių svarbą šiandien.</p>	<p>1.11.1. Nusakyti liaudies medicinoje žinomiausius gydomuosius augalus, vaistažolių rinkimo ir panaudojimo gydymui bei sveikatos, grožio puoselėjimui tradicijas, populiariausius senelių patarimus gydantis nuo persišaldymo, pilvo ir galvos skausmų, sužeidimų, kitų negalavimų. 1.11.2. Nusakyti liaudies medicinos ir veterinarijos, magijos ir mentalinės terapijos ypatumus bei reikšmę. 1.11.3. Apibūdinti ligonio slaugymo ir lankymo papročius tradicinėje bendruomenėje. 1.11.4. Aprašyti liaudies medicinos ir senųjų sveikatos tausojimo papročių svarbą dabartiniame žmonių gyvenime, galimas tradicinių žinių panaudojimo galimybes.</p>
Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai	
<p>1.12. Analizuoti mitybos papročius etninėje kultūroje, palyginti regioninius</p>	<p>1.12.1. Apibūdinti mitybos papročius įvairiais kalendoriniais laikotarpiais, per šventes, dirbant įvairius darbus ir kasdienybėje, pusryčių, pietų ir vakarienės tradicijas, metų laikų įtaką racionui ir</p>

savitumus.	<p>valgymo režimui.</p> <p>1.12.2. Nusakyti atskirų etnografinių regionų (Suvalkijos, Dzūkijos, Aukštaitijos, Žemaitijos, Mažosios Lietuvos) kulinarinio paveldo būdingiausius bruožus, šventinius bei kasdienes patiekalus, tarmiškus jų pavadinimus ir kt.</p> <p>1.12.3. Aprašyti tradicinius maisto ruošimo būdus, naudotą inventorių, nacionalinės virtuvės prieskonius, maisto ir gėrimų ruošimui naudotus produktus.</p> <p>1.12.4. Apibūdinti svarbiausių kalendorinių švenčių tradicinį valgiaraštį.</p> <p>1.12.5. Nusakyti kitų Lietuvoje gyvenančių tautų kulinarinio paveldo ypatumus.</p>
1.13. Vertinti mitybos papročius lyginant etnokultūrinės ir šiuolaikinės tradicijas.	<p>1.13.1. Apibūdinti kasdienio ir vaišių stalo serviravimą, vaišinimosi papročius, tradicinį etiketą prie stalo tradicinėje bendruomenėje ir šiuolaikinėje visuomenėje.</p> <p>1.13.2. Pateikti svetingumo ir vaišių papročių pavyzdžių iš etnokultūrinių ir šiuolaikinių tradicijų.</p> <p>1.13.3. Paaiškinti mitybos kaitą ir jos priežastis, šiais laikais lietuviškais laikomų patiekalų (cepelinų, balandėlių, baltos mišrainės, šakočio ir kt.) susiformavimo aplinkybes.</p>
1.14. Vertinti kulinarinio paveldo sklaidą Lietuvoje.	<p>1.14.1. Apibūdinti kulinarinio paveldo sklaidą Lietuvoje, kur ir kokių galima paragauti tradicinių savo tautos ir įvairių kitų tautų patiekalų.</p> <p>1.14.2. Pateikti savo tautos (ar etnografinio regiono) tradicinio patiekalo receptą ir detalų gamybos aprašymą.</p>
Etnografiniai regionai	
1.15. Analizuoti ir vertinti Lietuvos etnografinių regionų kultūros savitumus.	<p>1.15.1. Apibūdinti Lietuvos etnografinių regionų ypatumus nulėmusias gamtines, istorines, sociokultūrinės ir kitas priežastis, skirtingą regionų raidą, sąsajas su baltų gentimis.</p> <p>1.15.2. Nurodyti, kaip etnografinių regionų ypatybės atsispindi materialinėje ir dvasinėje tradicinėje kultūroje, atkreipiant dėmesį į požymių persipynimą pereinamosiose, mišriose teritorijose.</p> <p>1.15.3. Bendrais bruožais apibūdinti gyvenamojo etnografinio regiono, arba iš kurio(-ių) yra kilę tėvai, seneliai ar proseneliai, kultūrinio kraštovaizdžio, mitybos, švenčių ir papročių, tarmės ir potarmių, tautosakos ir muzikinio folkloro savitumus.</p>
Kultūrinis kraštovaizdis ir tradicinė architektūra	
1.16. Palyginti skirtingų Lietuvos etnografinių regionų kultūrinį kraštovaizdį ir tradicinę architektūrą.	1.16.1. Nusakyti skirtingų Lietuvos etnografinių regionų kultūrinį kraštovaizdį bei tradicinę architektūrą.
1.17. Išsamiai analizuoti tradicinių (etnografinių) kaimų ir sodybų ypatumus, su namais susijusius papročius ir apeigas. Vertinti tradicinių sodybų reikšmę šiandien.	<p>1.17.1. Nurodyti įvairios paskirties tradicinės architektūros pastatus, jų tarmiškus pavadinimus, atskirų dalių ypatybes.</p> <p>1.17.2. Paaiškinti tradicinių pastatų statybos būdus, struktūros ypatybes.</p> <p>1.17.3. Aprašyti tradicinio gyvenamojo namo interjerą ir jo detales.</p> <p>1.17.4. Apibūdinti smulkiąją architektūrą ir tradicinės sodybos aplinką.</p> <p>1.17.5. Nusakyti tradicinės sodybos pastatų ir jų dalių simbolinę reikšmę, statybų, įkurtuvių ir kitus su namais susijusius papročius, apeigas.</p>
1.18. Diskutuoti apie tradicinės sodybos kaitą Lietuvos kaime, palyginti su tradicinės architektūros puoselėjimu kitose šalyse.	<p>1.18.1. Pateikiant pavyzdžių apibūdinti tradicinės sodybos kaitą Lietuvos kaime pastaraisiais dešimtmečiais.</p> <p>1.18.2. Paaiškinti, kaip dabartiniu metu gaivinamos tradicinės architektūros ir apželdinimo tradicijos, kiek jos puoselėjamos plėtojant kaimo turizmą Lietuvoje, pateikti tradicinės architektūros puoselėjimo kitose šalyse pavyzdžių.</p>
Kalendorinės šventės ir papročiai	

1.19. Nagrinėti ciklinę laiko sampratą tradicinėje pasaulėžiūroje.	1.19.1. Apibūdinti ciklinę laiko sampratą tradicinėje pasaulėžiūroje. 1.19.2. Apibūdinti kalendorinių švenčių sąsajas su tradiciniais kaimo darbais, jaunimo bendravimo papročiais ir kitais veiksniais.
1.20. Analizuoti pagrindines savo tautos kalendorines šventes palyginant su kitų tautų šventėmis. Diskutuoti, kokią įtaką senųjų tradicijų tęstinumui daro (ar nedaro) Helovino šventės atėjimas į Lietuvą.	1.20.1. Apibūdinti derliaus ir mirties temas rudens laikotarpio tradicinėse kalendorinėse šventėse. 1.20.2. Apibūdinti Lietuvoje švenčiamų Vėlinių bei Kūčių savitumus ir panašumus lyginant su kitų Europos šalių papročiais. 1.20.3. Apibūdinti žiemos ciklo kalendorinių papročių, apeigų ir tautosakos ypatumus bei semantiką. 1.20.4. Nurodyti kalendorinių švenčių apeigų ir papročių sąsajas su dabartinėmis tradicijomis, naujais reiškiniais ir organizuojamais lokaliniais ar platesnio pobūdžio renginiais. 1.20.5. Išsamiai aprašyti pasirinktos žiemos ciklo šventės ar periodo ypatumus, palyginant su kitų tautų papročiais, muzikine, žaidybine raiška. 1.20.6. Apibūdinti svarbiausius pavasario ir vasaros švenčių papročius, apeigas, folklorą, jų ypatybes ir prasmes. Pateikiant pavyzdžių, palyginti su atitinkamomis pasirinktų kitų tautų tradicijomis. 1.20.7. Nusakyti, kaip kalendorinėse šventėse persipina baltų pasaulėjautos palikimas su krikščionybe, kuo pasižymi senesni ir naujesni papročiai, kokia dabartinė šių švenčių reikšmė.
Tradiciniai amatai, verslai ir darbai	
1.21. Nagrinėti tradicinės bendruomenės verslus, darbo papročius ir apeigas.	1.21.1. Nusakyti tradicinės bendruomenės darbo papročius ir apeigas, darbo organizavimą, pasiskirstymą darbais, naudotus įrankius ir kitą inventorių. 1.21.2. Aprašyti tradicinės žemdirbystės ypatumus ir svarbiausias apeigas. 1.21.3. Apibūdinti tradicinės gyvulininkystės papročius ir apeigas. 1.21.4. Paaiškinti tradicinės bendruomenės darbų apeiginę simboliką, sąsajas su mitiniais vaizdiniais. 1.21.5. Pateikti su tradiciniais darbais susijusios liaudies kūrybos pavyzdžių.
1.22. Įvertinti tradicinių amatų ir verslų šiandieninę plėtrą, diskutuoti apie jų panaudojimo kultūrinio turizmo plėtrai Lietuvoje galimybes.	1.22.1. Apibūdinti tradicinių verslų ir amatų raidą Lietuvoje, kaitos priežastis. 1.22.2. Palyginti tradicinių dirbinių bei kitų produktų realizavimo būdus seniau ir dabar. 1.22.3. Pateikti tradicinių verslų ir amatų rekonstrukcijų įvairiose šventėse pavyzdžių.
Archeologinis ir tautinis kostiumas	
1.23. Analizuoti ir palyginti baltų genčių aprangos ypatumus I–XVI a. Diskutuoti archeologinio kostiumo autentiškumo ir interpretacijos bei reikšmės dabarčiai (Lietuvoje ir kitose šalyse) klausimais.	1.23.1. Apibūdinti I–XVI a. baltų genčių aprangos bruožus. 1.23.2. Nusakyti archeologinių radinių reikšmę archeologinio kostiumo atkūrimui.
1.24. Analizuoti tautinio kostiumo bendruosius bruožus, regioninius skirtumus ir raidą.	1.24.1. Apibūdinti XVII–XIX a. lietuvių valstiečių tradicinio kostiumo bendruosius bruožus ir juos formavusias aplinkybes, regioninius skirtumus. 1.24.2. Nusakyti, kas būdinga merginų, moterų ir vyrų aprangai, kokie gyvavo tradicinės nešiosenos papročiai. 1.24.3. Paaiškinti tradicinio kostiumo kitimo priežastis ir ypatumus (pradedant XIX a. II puse), apibūdinti kaimo ir miesto gyventojų, kilmingųjų išėiginės aprangos sąsajas. 1.24.4. Nurodyti tautinio kostiumo susiformavimo aplinkybes, jo

	<p>inovacijas lyginant su tradiciniu kostiumu.</p> <p>1.24.5. Paaiškinti tautinio kostiumo paskirtį, jo vilkėjimo aplinkybes.</p> <p>1.24.6. Remiantis įvairiais šaltiniais aprašyti savo regiono tradicinio kostiumo ypatumus.</p>
1.25. Palyginti savo ir kitų tautų nacionalinius kostiumus. Diskutuoti tautinio kostiumo reikšmės ir pritaikymo šiuolaikinio žmogaus gyvenime (Lietuvoje ir kitose šalyse) klausimais.	1.25.1. Palyginant apibūdinti Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų, taip pat artimiausių kaimyninių šalių nacionalinių kostiumų savitumus.
Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa	
1.26. Analizuoti etninės kultūros paveldo tyrimų raidą Lietuvoje.	<p>1.26.1. Nusakyti, ką tyrinėja <i>etnologija, kultūrinė antropologija, folkloristika, dialektologija, etnomuzikologija, etnochoreologija, etnokosmologija</i> ir kiti su etnine kultūra susiję mokslai.</p> <p>1.26.2. Apibūdinti tarmių, tautosakos, etnografijos, muzikinio folkloro ir kitos dokumentuotos etnokultūrinės medžiagos fondus, jų internetines duomenų bazines, svarbiausias mokslinių tyrimų institucijas ir jų veiklos kryptis.</p> <p>1.26.3. Išvardyti, kokiose aukštosiose mokyklose dabartiniu metu galima įgyti įvairių kryptių etninės kultūros specialybę.</p>
1.27. Įvertinti etninės kultūros plėtrą ir sklaidą Lietuvoje.	<p>1.27.1. Apibūdinti etninės kultūros centrų, muziejų ir kitų įstaigų, užsiimančių etninės kultūros puoselėjimu ir sklaida, veiklą.</p> <p>1.27.2. Nusakyti respublikines, regionines ir lokales nevyriausybinės organizacijas, jų veiklos kryptis puoselėjant etninę kultūrą.</p> <p>1.27.3. Apibūdinti įvairius etninei kultūrai skirtus internetinius tinklalapius, etninės kultūros sklaidą kitose masinėse informavimo priemonėse (periodinės spaudos leidiniuose, laidose nacionalinėje ir regioninėse televizijose, radijuje ir kt.).</p>
1.28. Analizuoti etninės kultūros valstybinę globą Lietuvoje ir pasaulyje.	<p>1.28.1. Apibūdinti valstybinę kultūros paveldo ir etninės kultūros globą Lietuvoje.</p> <p>1.28.2. Nusakyti, kaip materialųjį ir nematerialųjį kultūros paveldą globoja tarptautinės organizacijos (UNESCO ir kt.), kokios yra svarbiausios jų priimtose rekomendacijos, konvencijos ir kiti svarbūs dokumentai.</p> <p>1.28.3. Paaiškinti, kaip Lietuva įgyvendina ratifikuotus tarptautinius teisės aktus (saugodama gamtos ir kultūros paminklus, globodama nematerialųjį paveldą, plėtodama nacionalinių, regioninių ir kitų parkų, draustinių veiklą, ir t.t.).</p>
II. Etnokultūrinė raiška	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Liaudies kūryba	
2.1. Suvokti dvasinio paveldo įvairovę, suprasti atskirų rūšių ir žanrų bruožus, atlikimo stилиstikos ypatybes; stilingai ir kūrybingai atlikti įvairius kūrinius.	2.1.1. Apibūdinti įvairių dvasinio paveldo rūšių ir žanrų ypatybes, dabartinį folklorą, aptarti atspindžius profesionaliajame mene.
2.2. Analizuoti sakytinę tautosaką, rinkti ir užrašyti jos pavyzdžius, palyginti tradicinės bendruomenės ir šiuolaikinę kūrybą, atlikti pasirinktus kūrinius. Panaudojant sakytinę tautosaką kurti projektus ir scenarijus.	2.2.1. Apibūdinti sakinio folkloro žanrus. 2.2.2. Pateikti šiuolaikinės tautosakos pavyzdžių, juos apibūdinti.
2.3. Diskutuoti apie tarmių gyvosios tradicijos tęstinumo problemas. Sukurti tarmiškų žodžių	2.3.1. Pateikti atskirų tarmių ir potarmių pavyzdžių, apibūdinti jų ypatybes.

viktorinos scenarijų, joje dalyvauti. Nagrinėti tarmių panaudojimą grožinės literatūros, poezijos kūriniuose.	2.3.2. Apibūdinti tarmių gyvosios tradicijos būklę, pateikti tarmių panaudojimo grožinėje literatūroje ir poezijoje pavyzdžių.
2.4. Analizuoti muzikinę liaudies kūrybą, atlikti pasirinktus kūrinius, muzikuoti tradiciniu muzikos instrumentu. Kurti projektus, kuriuose panaudojama liaudies muzika, juose dalyvauti.	2.4.1. Apibūdinti su įvairiais papročiais susijusių liaudies dainų, sutartinių, raudų, giesmių ir kt. stilistines ypatybes. 2.4.2. Nusakyti lopšinių, žaidimų ir kitų vaikams ugdyti tinkamų dainų įvairovę, jų panaudojimo reikšmę ir galimybes. 2.4.3. Apibūdinti tradicinių jaunimo ir meilės dainų, vėlyvesnių meilės romansų, vaišių dainų, karinių-istorinių ir partizanų, tremtinių dainų stilistines ypatybes. 2.4.4. Pateikti įvairių instrumentinės liaudies muzikos (skirtingų žanrų ir stilių, atliekamos įvairiais liaudies muzikos instrumentais) pavyzdžių. 2.4.5. Paašškinti muzikos instrumentų semantines prasmes, jų paskirtį įvairiuose papročiuose ir apeigose. 2.4.6. Apibūdinti įvairias liaudies muzikos aranžuotes ir stilizacijas.
2.5. Analizuoti šokamąjį ir žaidybinių folklorą, jo pritaikymo galimybes šiuolaikiniame gyvenime. Atlikti įvairių regionų tradicinius šokius, ratelius ir žaidimus. Organizuoti tradicinių šokių vakaronę ir/ar joje dalyvauti.	2.5.1. Nusakyti liaudies šokių, ratelių ir žaidimų paskirties įvairovę. 2.5.2. Aprašyti įvairių Lietuvos etnografinių regionų tradicinių šokių, ratelių ir žaidimų pritaikymo šiuolaikiniame gyvenime galimybes. 2.5.3. Apibūdinti vaikų ugdymui tinkamus liaudies žaidimus. 2.5.4. Nusakyti, kuo pasižymi senieji tradiciniai varžybiniai žaidimai („Ritinis“ ir kt.).
2.6. Įvertinti vaidybinio folkloro reikšmę. Mokėti suvaidinti tam tikrus persirengėlių personažus. Kurti etnine kultūra grindžiamų spektaklių scenarijus.	2.6.1. Analizuoti vaidybiškumą tradiciniuose žaidimuose, kalendorinių ir vestuvių persirengėlių elgesyje, įvairiuose tradiciniuose vaidinimuose. 2.6.2. Nusakyti vakarėlių su vaidinimais, klojimų teatrų tradicijas. 2.6.3. Aprašyti vaidybinio folkloro integracijos šiuolaikinėje kultūroje galimybes.
2.7. Analizuoti tautodailę ir tradicinius amatus, sukurti tautodailės kūrinius ir tradicinių amatų dirbinius, gebėjimus pritaikyti šiuolaikinėje kūryboje.	2.7.1 Nusakyti tautodailės įvairovę ir raidą Lietuvoje. 2.7.2. Pateikti vietos įvairių tradicinių amatų ir jų technologijų pavyzdžių.
Kita etnokultūrinės raiškos veikla	
2.8. Rengti etnokultūrinius renginius, viktorinas, konkursus (kurti jų scenarijus, sudaryti programas), dalyvauti etnokultūriniuose renginiuose. Kurti etnokultūrinius projektus ir juos įgyvendinti. Parinkti liaudies kūrybos kūrinių, tinkamų etnokultūrinei šventei ar projektui.	2.8.1. Paašškinti pasirinktų kūrinių tinkamumą rengiamam scenarijui ar šventei.
2.9. Rengti kalendorines šventes, kitus renginius ir/ar juose dalyvauti, atlikti folkloro kūrinius, panaudoti savo sukurtus tautodailės darbus, amatų dirbinius.	2.9.1. Apibūdinti kalendorinių švenčių (rudens, žiemos, pavasario, vasaros) ypatybes, pateikti kalendorinių dainų bei kitos liaudies kūrybos pavyzdžių.
2.10. Kurti tradicinių vestuvių scenarijų, jas inscenizuoti. Sakyti vestuvių oracijas, jas kurti.	2.10.1. Pateikti vedybų papročių ir apeigų tradicinėje bendruomenėje pavyzdžių. 2.10.2. Apibūdinti pasirinktus vestuvių muzikinės ir sakininės tautosakos kūrinius, jų mokytis.

2.11. Kurti tradicinių krikštynų scenarijų, jas inscenizuoti.	2.11.1. Apibūdinti krikštynų papročius ir apeigas tradicinėje bendruomenėje.
2.12. Kurti projektus, skirtus senųjų tradicijų pritaikymui auklėti vaikus šeimoje ir ugdymo įstaigose ir/ar juose dalyvauti.	2.12.1. Pateikti vaikams skirtos tautosakos bei kitos liaudies kūrybos, skirtos vaikų ugdymui, pavyzdžių. 2.12.2. Apibūdinti senųjų tradicijų pritaikymo dabartiniam vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigose galimybes.
2.13. Kurti, aptarti ir vertinti tradicinių amatų, verslų panaudojimo kultūrinio turizmo plėtrai projektus.	2.13.1. Apibūdinti tradicinių amatų ir verslų panaudojimą kultūrinio turizmo plėtrai.
2.14. Pasigaminti savo tautos (ar etnografinio regiono) kulinarinio paveldo patiekalų. Kurti projektus, skirtus mitybos papročiams ir kulinariniam paveldui puoselėti.	2.14.1. Nusakyti savo tautos (ar etnografinio regiono) kulinarinio paveldo kai kurių patiekalų gaminimą.
2.15. Kurti archeologinio kostiumo projektus, jo detalių panaudojimo šiuolaikiniuose jaunimo drabužiuose eskizus. Pasigaminti archeologinį kostiumą ar jo dalis.	2.15.1. Remiantis įvairiais šaltiniais aprašyti visas archeologinio kostiumo dalis ir aksesuarus, apibūdinti jo atkūrimo ir pasigaminimo galimybes.
2.16. Kurti savo regiono tradicinio kostiumo ar jo dalių eskizus, pagaminti kai kurias dalis ar puošybos elementus. Kurti tradicinio kostiumo detalių panaudojimui šiuolaikinėje aprangoje skirtus projektus.	2.16.1. Nusakyti, kokiais bruožais pasižymi sudedamosios merginų, moterų ir vyrų XVII–XIX a. tradicinės aprangos dalys, kokie buvo tradiciniai audiniai ir jų gamybos būdai, audinių raštai, ornamentai, spalvos, papuošalai ir pan.
2.17. Kurti projektus ir konkursus liaudies medicinos tematika ir/ar juose dalyvauti.	2.17.1. Aprašyti liaudies medicinoje naudojamas vaistažoles, jų panaudojimą gydymui ir sveikatos stiprinimui.

4.2. Turinio apimtis

4.2.1. Etninės kultūros samprata. Aiškinasi tautinio (etninio) tapatumo bei tautinės savimonės ypatumus, ryšius su etnine kultūra. Analizuoja etninės kultūros ir kitas susijusias sąvokas. Nagrinėja veiksnius, įtakojusius etninės kultūros formavimąsi ir kaitą. Diskutuoja apie etninės kultūros integravimą į šiuolaikinę kultūrą, santykį su profesionaliaja kultūra.

4.2.2. Pasaulėžiūra, mitologija ir religija. Apžvelgia baltų pasaulėžiūros, mitologijos ir religijos šaltinius, raidą ir įtakojančius veiksnius. Aiškinasi būdingų mitinių vaizdinių prasmę, požiūrį į žmogaus santykį su gamta. Nagrinėja pomirtinio gyvenimo sampratą baltų pasaulėžiūroje, jos apraiškas kalendorinėse, darbo ir šeimos apeigose, folklore, tradicinėje architektūroje, dirbiniuose, tautodailėje ir kitame pavelde. Baltų pasaulėžiūrą, mitologiją ir religiją palygina su kitų kultūrų palikimu. Nagrinėja senojo tikėjimo ir krikščionybės persipynimą etninėje kultūroje.

4.2.3. Žmogaus gyvenimo ciklo tarpsniai ir apeigos. Aptaria svarbiausius žmogaus gyvenimo etapus nuo kūdikystės iki senatvės. Aiškinasi jaunimo bendravimo papročius ir brandos apeigas, palygina su šiuolaikiniu jaunimo gyvenimu. Nagrinėja vedybų papročius ir apeigas etninėje kultūroje, jų prasmę, vestuvinį folklorą. Palygina savo tautos ir kitų tautų vedybinius papročius, aptaria tradicijų atspindžius šiuolaikinėse vestuvėse. Apžvelgia gimtųjų, vardynų bei krikštynų papročius ir apeigas, jų raidą, atspindžius šiuolaikinėse krikštynose ar vardynose. Aptaria senolių patirtį auginant ir auklėjant vaikus, jiems skirtą tautosaką, svarsto tradicijų pritaikymo dabartiniam vaikų auklėjimui šeimoje ir ugdymo įstaigose galimybes. Nagrinėja tradicinę mirties ir pomirtinio pasaulio sampratą, požiūrį į senatvę. Aptaria laidotuvių papročius ir apeigas, muzikinį folklorą, palygina su kitų tautų ar šalių tradicijomis. Apibūdina kapų priežiūros bei lankymo papročius, jų kaitą.

4.2.4. Sveikatos tausojimo papročiai ir gydymas. Nagrinėja sveikatos ir ligos sampratą etninėje kultūroje, senuosius sveikatos tausojimo ir higienos laikymosi papročius. Aptaria tradicinėje virtuvėje ir liaudies medicinoje naudojamus gydomuosius augalus bei produktus, kitus

liaudies medicinos ir veterinarijos ypatumus. Nagrinėja ligonio slaugymo ir lankymo papročius. Aiškinasi tradicinės bendruomenės požiūrį į žalingus įpročius.

4.2.5. Kulinarinis paveldas ir mitybos papročiai. Aptaria tradicinius mitybos papročius, jų kaitą. Nagrinėja atskirų Lietuvos etnografinių regionų kulinarinio paveldo bruožus, svarbiausių kalendorinių švenčių tradicinį valgiaraštį, vaišinimosi tradicijas, palygina su dabartiniais svetingumo ir vaišių papročiais. Apžvelgia Lietuvos tautinių bendrijų tradicinės virtuvės ypatumus. Aiškinasi kulinarinio paveldo sklaidą Lietuvoje.

4.2.6. Etnografiniai regionai. Nagrinėja Lietuvos etnografinių regionų ypatumus nulėmusias gamtines, istorines, sociokultūrinės ir kitas priežastis, skirtingą regionų raidą, sąsajas su baltų gentimis. Analizuoja, kaip etnografinių regionų ypatybės atsispindi materialinėje ir dvasinėje etninėje kultūroje, kai kurių požymių persipynimą pereinamose, mišriose teritorijose.

4.2.7. Kultūrinis kraštovaizdis ir tradicinė architektūra. Palygina skirtingų Lietuvos etnografinių regionų kultūrinį kraštovaizdį ir tradicinę architektūrą. Nagrinėja tradicinės sodybos pastatų ir jų dalių simbolinę reikšmę, papročius ir apeigas, susijusius su statybomis, įkurtuvėmis bei namais. Aptaria tradicinės sodybos kaitą Lietuvos kaime pastaraisiais dešimtmečiais. Palygina, kaip tradicinė architektūra bei kultūrinis kraštovaizdis dabartiniu metu yra puoselėjami Lietuvoje ir kitose šalyse.

4.2.8. Kalendorinės šventės ir papročiai. Nagrinėja ciklinę laiko sampratą tradicinėje pasaulėžiūroje, agrarinių švenčių ryšį su gamtos ciklais. Aptaria pagrindines savo tautos kalendorines šventes (rudens, žiemos, pavasario ir vasaros), kai kurias analizuoja išsamiau, palygina su panašiomis kitų tautų šventėmis. Senesnio laikotarpio švenčių apeigas ir papročius palygina su dabartinėmis tradicijomis, naujais reiškiniiais. Nagrinėja kalendorinės tautosakos ir folkloro ypatybes, semantiką ir raidą.

4.2.9. Tradiciniai amatai, verslai ir darbai. Aptaria tradicinės bendruomenės darbo papročius ir apeigas, jų sąsajas su mitiniais vaizdiniais ir simbolika. Nagrinėja su tradiciniais darbais susijusią liaudies kūrybą. Aiškinasi įvairius tradicinius amatus ir verslus, jų raidą, kaitos priežastis. Aptaria tradicinių dirbinių bei kitų produktų realizavimo būdus praeityje ir dabar. Nagrinėja šiandieninę tradicinių amatų ir verslų plėtrą, senųjų darbo papročių rekonstrukcijas įvairiose šventėse. Svarsto tradicinių amatų ir darbų panaudojimo kultūrinio turizmo plėtrai galimybes Lietuvoje, palygina su kitų šalių pavyzdžiais.

4.2.10. Archeologinis ir tautinis kostiumas. Aptaria I–XVI a. baltų aprangą, archeologinių radinių reikšmę jo atkūrimui. Svarsto archeologinio kostiumo atkūrimo ir pasigaminimo galimybes, autentiškumo ir interpretacijos klausimus, reikšmę dabarčiai (Lietuvoje ir kitose šalyse). Apžvelgia XVII–XIX a. pabaigos lietuvių valstiečių tradicinės aprangos bendrus bruožus ir regioninius skirtumus. Analizuoja tradicinio kostiumo kitimo priežastis, tautinio kostiumo susiformavimo aplinkybes, jo inovacijas lyginant su tradiciniu kostiumu. Lietuvišką kostiumą palygina su kitų tautų nacionaliniu kostiumu, apžvelgia Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų tautinių kostiumų ypatumus. Aiškinasi tautinio kostiumo reikšmę ir pritaikymą šiuolaikinio žmogaus gyvenime Lietuvoje bei kitose šalyse.

4.2.11. Liaudies kūryba. Aptaria folkloro (sakytinio, muzikinio, šokamojo, žaidybinio, vaidybinio) įvairovę, taip pat ir šiuolaikinio folkloro pavyzdžius. Pasirinktinai nagrinėja atskirus folkloro žanrus ir liaudies muzikos instrumentus, jų paplitimą etnografiniuose regionuose, ypatybes, paskirtį ir semantiką. Analizuoja tarmių ir patarmių ypatybes, svarsto tarmių gyvosios tradicijos tęstinumo problemas. Nagrinėja tautosakos ir tarmių panaudojimą grožinės literatūros, poezijos kūriniuose. Apibūdina tautodailės įvairovę Lietuvoje, jos raidą, mokosi įvairių tradicinių amatų, kurti tautodailės kūrinius. Aptaria įvairias liaudies kūrybos panaudojimo mėgėjų ir profesionalų kūryboje (aranžuotėse, stilizacijose, autoriniuose kūriniuose).

4.2.12. Etninės kultūros tyrimai, sklaida, valstybinė globa. Aiškinasi, ką tyrinėja su etnine kultūra susiję įvairūs mokslai. Susipažįsta su Lietuvoje sukauptais folkloro, tarmių, etnografijos ir kitais fondais, jų internetinėmis duomenų bazėmis, svarbiausiomis mokslinių tyrimų ir kultūros įstaigomis. Aptaria, kokiose aukštosiose mokyklose rengiami etninės kultūros specialistai. Susipažįsta su įvairiomis etnokultūrinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis, internetiniais

tinklalapiais, aptaria etninės kultūros sklaidą kitose masinėse informavimo priemonėse. Nagrinėja kultūros paveldo ir etninės kultūros valstybinę globą Lietuvoje. Aiškinasi, kaip materialųjį ir nematerialųjį kultūros paveldą globoja tarptautinės organizacijos, kokios Lietuvos etnokultūrinės vertybės įrašytos į UNESCO sudarytą Žmonijos nematerialaus ir žodinio paveldo šedevrų sąrašą.

4.3. Vertinimas

Skyrelyje pateikiami mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai. Jie padeda mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir pagal tai diferencijuoti užduotis. Patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai. Jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais, vertinti balais, bet ir siekiama, kad šie kriterijai padėtų mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir numatyti, kaip juos ugdyti siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

Pasiekimų lygiai	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Pasiekimų sritys			
Etnokultūrinių vertybių ir procesų pažinimas, interpretavimas bei vertinimas	Tinkamai vartoja kai kurių etnokultūrinių sąvokų žodyną. Apibūdina tik pačių svarbiausių etnokultūrinių vertybių kilmę, prasmę, įvardija svarbiausias ypatybes. Nusako tik pagrindinius etnokultūros reiškinius ir jų raidą Lietuvoje. Kartais išsako savo nuomonę apie matytus etnokultūrinius reikinius, šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, vertybes.	Dažniausiai tinkamai vartoja etnokultūrinių sąvokų žodyną. Įvardija ir paaiškina etnokultūrinių vertybių kilmę ir prasmę, apibūdina svarbiausias ypatybes. Analizuoja skirtingus etnokultūrinius reiškinius, nusako jų visumą, lygina su kitų šalių etnokultūriniais reiškiniais. Dažnai išsako savo nuomonę apie matytus etnokultūrinius reikinius, vertina šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, atsirenka vertybes.	Tinkamai vartoja etnokultūrinių sąvokų žodyną. Analizuoja įvairių etnokultūrinių vertybių kilmę ir prasmę, apibūdina ypatybes. Pateikdamas pavyzdžių apibūdina svarbiausius etnokultūrinius reiškinius, argumentuotai nusako jų raidą, lygina su kitų šalių etnokultūriniais reiškiniais. Išsako argumentuotą nuomonę apie matytus etnokultūrinius reikinius, kritiškai vertina šiuolaikinius su etnine kultūra susijusius reiškinius, atsirenka vertybes.
Tautinės savimonės ir pagarbos kitų tautų kultūrai puoselėjimas	Bendrais bruožais apibūdina savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būklę, kartais diskutuoja, kaip jas išsaugoti ir plėtoti. Pateikia tradicijų puoselėjimo šeimoje, bendruomenėje ir visuomenėje pavyzdžių. Mokytojo padedamas nusako savo asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimo galimybes siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą,	Apibūdina savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būklę, kelia jų išsaugojimo problemas ir siūlo problemos sprendimo būdus. Nusako, kaip etnokultūrinė patirtis gali būti pritaikoma asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti etnokultūrinėje veikloje. Dažniausiai savarankiškai apibūdina savo asmeninės etnokultūrinės patirties plėtojimo galimybes siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės	Savarankiškai ir išsamiai apibūdina savo ir kitų tautų etnokultūrinių reiškinių bei vertybių būklę. Kelia jų išsaugojimo problemas ir pasiūlo alternatyvius problemų sprendimo būdus. Argumentuotai išsako savo nuomonę, kaip etnokultūrinė patirtis gali būti pritaikoma asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime, kokiais būdais galima dalyvauti etnokultūrinėje veikloje. Savarankiškai ir argumentuotai apibūdina savo asmeninės etnokultūrinės patirties

	atstovauti savo tautą. Apibūdina pagarbos bei tolerancijos savo tautos ir kitų tautų kultūroms pavyzdžius.	vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautą. Parodo pagarbą ir toleranciją savo tautos ir kitų tautų kultūroms.	plėtojimo galimybes siekiant geresnių gebėjimų perduoti etnokultūrinės vertybes iš kartos į kartą, atstovauti savo tautą. Parodo pagarbą ir toleranciją savo tautos ir kitų tautų kultūroms.
Etnokultūrinė raiška	Atpažįsta kai kuriuos sakytinio, muzikinio, šokamojo folkloro pavyzdžius, apibendrintai nurodo tradicinių amatų specifiką. Dalyvauja bent viename etnokultūriniame renginyje atlikdamas nesudėtingus folkloro kūrinius kartu su kitais. Atlieka paskirtą vaidmenį bent viename etnokultūriniame projekte. Kartais išsako nuomonę apie savo ir kitų etnokultūrinės raiškos gebėjimus. Padeda organizuoti bent vieną su etnine kultūra susijusį renginį.	Įvardija ir paaiškina sakytinio, muzikinio, šokamojo folkloro kūrinių žanrą, apibūdina atskiras tradicinių amatų rūšis. Dalyvauja etnokultūriniuose renginiuose, juose atlieka folkloro kūrinius ar demonstruoja išmoktą tradicinį amatą. Parengia ir kartu su kitais įgyvendina bent vieną etnokultūrinį projektą sąžiningai atlikdamas pasirinktą vaidmenį. Apibūdina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos veiklą, įvertina kokybę. Padeda organizuoti kelis su etnine kultūra susijusius renginius.	Nustato sakytinio, muzikinio, šokamojo folkloro žanrą, nurodo regioną, apibūdina atskiras tradicinių amatų rūšis, jų specifiką. Dalyvaudamas įvairiuose renginiuose atlieka folkloro kūrinius grupėje ar savarankiškai, demonstruoja gerai išmoktą tradicinį amatą. Parenka repertuarą etnokultūriniam projektams, juos įgyvendina sąžiningai atlikdamas pasirinktą vaidmenį. Įvertina savo ir kitų etnokultūrinės raiškos veiklą, pateikia aiškių ir naudingų siūlymų dėl jos tobulinimo. Organizuoja kelis su etnine kultūra susijusius renginius.